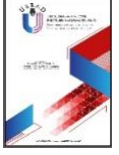

USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi - International
Journal of Social Sciences Academy, Yıl 2, Year 2, Sayı 3, Issue 3,
Haziran 2020, June 2020.
e issn: 2687-2641

KÜRESEL VATANDAŞLIK DAVRANIŞI VE ADALET ALGISI İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ¹

EVALUATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN GLOBAL CITIZENSHIP
BEHAVIOR AND JUSTICE PERCEPTION

Perihan EREN BANA

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek
Okulu, İstanbul/Türkiye.

Asst., Prof., Istanbul Yeni Yüzyıl University, Vocational School of Health Services,
Istanbul/Turkey.

perihanbana@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-5139-5327

Makale bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 16 Mart / 16 March

Kabul Tarihi / Date Accepted: 24 Haziran / 24 June

Yayın Tarihi / Date Published: 25 Haziran / 25 June

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Eren Bana, P. (2020). Küresel
Vatandaşlık Davranışı ve Adalet Algısı İlişkisinin Değerlendirilmesi. *USBAD Uluslararası
Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 2(3), 481-494.

İntihal: Bu makale intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.

İletişim: Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbad>
mail: usbaddergi@gmail.com

¹ Bu çalışma 22-23 Şubat 2020 tarihlerinde düzenlenen Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri
Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Öz: Küresel vatandaşlık, dünyayı görebilme ve anlayabilmeye ilişkin olup, dünyayla ilgili sorunların çözümüne etkin rol oynamayı gerektirmektedir. Bu noktada küresel vatandaşlık davranışı; eşit, adil ve sürdürülebilir bir dünya için yapılması gereken konuları içine almaktadır. Bu çalışma, 161 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Küresel vatandaşlık davranışının değerlendirilmesi için yapılan faktör analizi sonucunda toplam varyansı %56 olan üç boyut elde edilmiştir. Bu boyutlar; sosyal projelere katılım, küresel vatandaşlık bilinci ve toplumsal farkındalık şeklindedir. Aynı ölçek için elde edilen toplam Cronbach alpha değeri 0,81'dir. Adalet algısının değerlendirilmesi için oluşturulan boyutlar ise eşitlik, çeşitlilik ve yorumlama şeklinde olup; toplamda 0,70 Cronbach alpha değerine ve %55 varyansa sahiptir. Adalet algısının eşitlik boyutunun küresel vatandaşlık davranışının kişisel algı ve toplumsal farkındalık boyutuyla orta düzeyde korelasyon oluşturduğu görülmektedir. Düşük gelir düzeyine sahip olanların adalet algısının olumlu yönde farklılaşması ve sosyal sorumlulukla ilgili bir ders almış olan öğrencilerin küresel vatandaşlık davranışı konusunda olumlu yönde farklılaşması araştırma kapsamında elde edilen bulgular arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Küresel vatandaşlık, adalet algısı, sosyal proje, üniversite öğrencileri

Abstract: Global citizenship is associated with seeing and understanding the world and requires an active role in solving the problems. At this point, global citizenship behavior; It covers the issues that need to be done for equal, fair and sustainable world. The study was carried out with the participation of 161 university students. As a result of the factor analysis for the assessment of global citizenship behavior, three dimensions with a total variance of 56% were obtained. These dimensions are; participation in social projects, global citizenship awareness and social awareness. The total Cronbach alpha value obtained as a result of the analysis for global citizenship behavior is 0,81. The dimensions created to evaluate the perception of justice are in the form of equality, diversity and interpretation; it has a total of 0,70 Cronbach alpha and 55% variance. It is seen that the equality dimension of the perception of justice correlates moderately with the personal perception and social awareness dimension of global citizenship behavior. Among the findings of the research are the positive differentiation of the perception of justice of the low income level and the positive differentiation of the students who have taken a course on social responsibility about global citizenship behavior.

Keywords: Global citizenship, perception of justice, social project, university students

GİRİŞ

Ulusal kimlik anlamında vatandaşlık, bir ulusa, bir millete bağlı olmak şeklinde tanımlanmaktadır. Görev ve sorumluluklar bağlamında vatandaşlık kavramını, kişinin bulunduğu ülkede yapmakla sorumlu olduğu

görevlerle ilişkilendirmek mümkündür. Kişi için kanıt niteliği taşıyan evraklar açısından değerlendirildiğinde ise vatandaşlık kavramının kişilerin hukuki konumlarını belirleyen nüfus cüzdanı, pasaport gibi evraklarla ilintili olduğu söylenebilir. Haklar bağlamında ise vatandaşlık kavramı; sivil, siyasi ve sosyal hakları içermektedir (Balbağ, 2016). Vatandaşlık kavramının 20. yüzyıla kadar ülke vatandaşlığı kapsamında ele alındığını söylemek mümkündür. Günümüzde ise vatandaşlık kavramının farklı boyutlarıyla değerlendirildiği görülmektedir. Vatandaşlık kavramı, ülke vatandaşlığı dışında ve farklı şekillerde de ele alınmaktadır. Bu vatandaşlık çeşitlerinden bazıları; dijital, çevresel, sosyal, çok kültürlü, ekolojik, etkin ve küresel vatandaşlık şeklindedir. Vatandaşlık kavramıyla ilgili değişimin temelinde dünyada yeni paradigmanın hâkim olmaya başlamasının yattığını söylemek mümkündür. Küresel vatandaşlık kavramının ortaya çıkması sürecinde ise küreselleşme önemli bir etken olarak değerlendirilmektedir (Çolak, 2015). Bu bağlamda sosyal, kültürel ve ekonomik alanda yaşanan gelişmeler vatandaşlık kavramını ulus ötesine taşımış ve küresel vatandaşlık davranışının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Küresel vatandaşlıkla ilgili tutum ve davranışların oluşması sürecinde ise, insanların duyarlılık alanının ülke sorunlarının ötesine taşındığını söylemek mümkündür (Balbağ, 2016). Küresel vatandaşlık davranışı; küresel güçleri ve bu güçlerin bireyin yaşamına olan etkisini bilmek, kültürü ve kültürel farklılıkları anlamak, dünya sorunlarını çeşitli perspektiflerden analiz edebilmek ve dünya hakkında yeni fikirler üretebilmek şeklinde tanımlanmaktadır (Burrows, 2004). Küresel vatandaşlık dünyayı görebilme ve anlayabilmeye ilişkin olup, sorunların çözümünde etkin rol oynamayı gerektirmektedir. Bu noktada küresel vatandaşlık davranışı; eşit, adil ve sürdürülebilir bir dünya için yapılması gereken konuları içine almaktadır. Küresel vatandaşlık uluslararası vatandaş olarak tanımlanan vatandaşlıktan da ayrılmaktadır. Çünkü uluslararası vatandaşlar, seyahat etme, kaynak kullanma, kültürleri etkileme ve dünya çapındaki fırsatlardan yararlanma gibi haklarının olduğunu belirtmekte ancak bu konuda herhangi bir sorumluluk üstlenmeyi içermemektedir. Bu noktada da küresel vatandaşlıktan ayrılmaktadır (Özden ve Erbay, 2018). Literatürde küresel vatandaşlık davranışı; biliş, küresel sorumluluk, küresel yetkinlik ve sosyal sorumluluk kavramlarıyla birlikte anılmaktadır. Duyarlılığın çeşitli boyutlarıyla da

ilişkilendirilen küresel vatandaşlık davranışının adalet algısı ile birlikte değerlendirilmesinin literatüre katkı sağlayacağına inanılmaktadır. Ayrıca sağlık hizmetleri alanında öğrenim görmekte olan öğrencilerin küresel vatandaşlık davranışı ve toplumsal adalet algısı konusundaki tutumlarının değerlendirilmesinin de literatüre katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Araştırmanın Gereç ve Yöntemi

Çalışma, İstanbul'da bir vakıf üniversitesinde sağlık hizmetleri alanından öğrenim görmekte olan 161 öğrencinin katılımıyla Mayıs/Haziran 2019 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Anket formu aracılığıyla gerçekleştirilen çalışmada, daha önce yapılan çalışmalarda kullanılan ifadelerden ve literatür bilgisinden faydalanılmıştır. Türkçe literatürde Çermik (2015), Çolak (2015) ve Balbağ (2016)'ın çalışmalarında küresel vatandaşlık davranışı ölçeği farklı şekillerde oluşturulmuş ve üç çalışmada da ele alınmış olan küresel vatandaşlığın sosyal sorumluluk, küresel yetkinlik ve küresel sivil katılım boyutlarına odaklanılmıştır. Çalışmada aynı kuramsal çerçeveden ve aynı boyutlardan yola çıkılmıştır. Balbağ (2016) ve Çermik (2015) tarafından oluşturulan ölçeğin, bazı maddelerine araştırmamızda yer verilmiş olup, diğer maddeler kuramsal çerçeveye göre oluşturulmuştur. Bu çalışmada ortaya çıkan boyutların genel olarak kuramla örtüştüğü söylenebilir.

Oluşturulan ölçekle yapılan pilot çalışma sonucunda literatür desteği ile mantıksal çerçeve içinde oluşturulan maddelerle diğer ölçeklerden alınan maddeler indirgenmiştir. Çalışmada kullanılan maddeler, pilot çalışma sonrasında indirgenmiş olan maddelerdir. Küresel Vatandaşlık Davranışı Ölçeği için yapılan pilot çalışma, elektronik formlarla internet üzerinden 51 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Başlangıçta 58 olan madde sayısı yapılan analizler ve değerlendirmeler sonucunda 36'ya indirgenmiştir. Anket formlarında yer alan bütün ifadeler 7'li Likert Ölçeği (kesinlikle katılıyorum, kısmen katılıyorum, kararsızım, kısmen katılmıyorum, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum) ile değerlendirilmiştir. Anket formundan elde edilen veri, IBM SPSS 24.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Yapılan analizler, tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra açıklayıcı faktör analizleri, korelasyon analizleri ile t-Testi ve varyans analizidir (ANOVA).

Bulgular

Çalışmaya katılan 161 üniversite öğrencisinin yaş ortalaması 21,1 ($\pm 3,9$)'dir. Katılımcıların %56,5'i kadın olup, %43,5'i ise erkektir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%71) ön lisans öğrencisidir.

Tablo 1. Demografik Özellikler

Cinsiyet	N	%
Kadın	91	56,5
Erkek	70	43,5
Bölüm		
Önlisans	114	70,8
Lisans	46	28,6
Aile Gelir Durumu		
<2.500	39	25,2
2.501-3.500	29	18,7
3.501-5.000	47	30,3
5.001-10.000	24	15,5
>10.000	16	10,3

Katılımcıların aile gelir durumuna bakıldığında daha çok (%74) 5.000 TL altı ve yaklaşık %25'inin 2.500 TL ve altı aile gelir durumuna sahip olduğu görülmektedir.

Küresel vatandaşlık bilinci ölçeği için yapılan faktör analizi sonucunda özdeğeri 1'den büyük üç boyut elde edilmiştir. Elde edilen boyutların açıklayıcılığı toplamda %56 olup kabul edilebilir aralık içindedir. Boyutların ve ölçeğin güvenilirlik değerlerinin de kabul edilebilir aralıklar içinde olduğu görülmektedir. Elde edilen boyutların literatür bilgisiyle uyumlu olduğu görülmektedir (Tablo 2).

Toplumsal adalet algısı için oluşturulan ölçek, çalışma için literatür bilgisinden faydalanılarak oluşturulmuştur. Boyutların açıklayıcılığı ve güvenilirlik değerlerinin genel olarak kabul edilebilir aralıklarda olduğunu söylemek mümkündür. Elde edilen boyutlarda özdeğer 1'den büyük olup, boyut isimlendirmeleri ifadelerin ortak noktalarından yola çıkılarak mantıksal çerçeve ile oluşturulmuştur (Tablo 3).

Tablo 2. Küresel Vatandaşlık Davranışı Ölçeği Faktör Analizi

Faktörün Adı	Soru İfadesi	Faktör Ağırlıkları	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik
Sosyal Projelere Katılım	19	Önümüzdeki altı ay içinde, dünyanın genelini ilgilendiren çevresel kriz ile ilgili bir programa katılmayı düşünebilirim.	0,86	
	17	Önümüzdeki 6 ay içinde, küresel sorunlar ya da kaygılar üzerine bir kamu araştırması için hükümetten birileriyle iletişim kurabilir ya da birilerini ziyaret edebilirim.	0,84	
	18	Önümüzdeki altı ay içinde yürüyüş, dans, koşu ya da bisiklet sürüşü aktivitelerine küresel bir sebep için katılabilirim.	0,82	20,4
	20	Önümüzdeki altı ay içinde, küresel bir yardım kuruluşuna ücretli (aidatlı) üye olabilir ya da bağış yapabilirim.	0,65	
	21	Önümüzdeki altı ay içinde, dünyanın her yerinden zorluk içinde olan insanlara yardım etmeyi düşünebilirim.	0,53	
Küresel Vatandaşlık Bilinci	29	Kaynakların dünyadaki herkes için eşit ve adil bir şekilde dağıtılmadığını düşünüyorum.	0,74	
	32	İnsanlık bilinci, yurttaşlık bilinci kadar önemlidir.	0,70	
	30	Kaynakların dünyadaki herkes için eşit ve adil bir şekilde dağıtılması gerektiğini düşünüyorum.	0,66	18,0
	31	Yaşadığım toplum dışında yaşanan olaylar da benim için önemlidir.	0,63	
24	Dünya üzerinde yaşayan bütün insanların eşit ve adil koşulları hak ettiğini düşünüyorum.	0,63		
Toplumsal Farkındalık	2	İnsanlara yardım etmeyi severim.	0,84	
	5	İçinde yaşadığım toplum için faydalı olmak benim için önemlidir.	0,79	
	1	İnsanlığı ilgilendiren olumsuz durumlar ve kötü olaylar beni üzer.	0,65	17,8
	9	Dünyanın çeşitli yerlerinde yaşanan çevre felaketleri beni üzer.	0,60	
4	Sosyal projelerde yer almak isterim.	0,50		
Toplam=			56,3	0,81
KMO=		0,77		
Bartlett Küresellik Testi				
Ki Kare=		833,319		
Sd=		105		
p		<0,001		

Tablo 3. Toplumsal Adalet Algısı Ölçeği Faktör Analizi

Faktörün Adı	Soru İfadesi	Faktör Ağırlıkları	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik
Eşitlik	2 3 Yaşanılabilir bir dünya için ortak değerlere sahip olmalıyız.	0,72		
	2 2 Dünya barışı için tüm ülkeler işbirliği yapmalıdır.	0,70		
	2 8 Eşitlik ve adalet bir toplum için temel unsurlardır.	0,66	21,4	0,68
	1 3 Kurallara ve yasalara uymaya çalışırım.	0,62		
	5 1 0 İçinde yaşadığım toplum için faydalı olmak benim için önemlidir. Hatalı davranan insanlar cezalandırılmalıdır.	0,53 0,45		
Çeşitlilik	1 5 Farklı kültürlerle ilgili araştırma yapmayı severim.	0,84		
	1 4 Dünyadaki farklı kültürleri merak ederim.	0,79	17,0	0,69
	1 1 Dünyadaki gelişmeleri yakından izlerim.	0,67		
Yorumlama	2 6 Çevremdeki insanlar genellikle doğru davranışlar sergiler.	0,93	16,7	0,88
	2 5 Çevremdeki insanlar genellikle dürüştür.	0,92		
		Toplam=	55,1	0,70
		KMO=	0,62	
		Bartlett Küresellik Testi		
		Ki Kare=	412,800	
		Sd=	55	
		p	<0,001	

Küresel vatandaşlık davranışı ve toplumsal adalet algısı üç boyutta ele alınmış olup, bu boyutlar faktör analizi sonucunda elde edilen ve literatür bilgisi ile kavramsal çerçeve içinde isimlendirilen boyutlardır. Tabloda yapılan değerlendirmeler yedi tam puan üzerinden katılımcıların verdikleri puanları göstermektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Ölçeklere Ait Ortalama Değerler

Küresel Vatandaşlık Davranışı	X	σ
Sosyal Projelere Katılım	4,35	1,34
Küresel Vatandaşlık Bilinci	6,19	0,90
Toplumsal Farkındalık	6,13	0,81
Toplumsal Adalet Algısı		
Eşitlik	6,27	0,70
Çeşitlilik	5,67	1,02
Yorumlama	4,53	1,63

X: Ortalama

σ : Standart Sapma

Tabloda küresel vatandaşlık davranışı ile ilgili dikkat çeken detayın, küresel vatandaşlık bilinci ile toplumsal farkındalık puanlarının yüksek olması ancak sosyal projelere katılım puanının düşük olmasıdır. Toplumsal adalet algısı açısından bakıldığında ise en yüksek puanın toplumsal eşitlik algısı ile ilgili olmasıdır. Bu noktada öğrencilerde küresel vatandaşlık davranışı konusunda bir tutumun geliştiğini ancak aktif bir şekilde sosyal projelere katılma noktasında henüz istenilen düzeyde harekete geçilmediğini söylemek mümkündür.

Yapılan ANOVA Testi sonuçlarına göre gelir grupları arasında farklılaşmalar olduğu görüldü. Küresel vatandaşlık davranışının toplumsal farkındalık boyutunda geliri 10.000 TL ve üzerinde olan katılımcıların 2500 TL ve altı gelire sahip olanlara göre 0,77 ortalama farkla ($SH=0,24$ $p=0,14$) ve geliri 2.501-3.500 TL arasında olanlara göre de 0,70 ortalama farkla ($SH=0,25$ $p=0,047$) her iki grupta da olumsuz yönde anlamlı olduğu görülmüştür. Gelir düzeyi daha düşük olanların yüksek olanlara göre; insanlara yardım etme eğilimi ve toplumsal sorunlarla ilgili duyarlılık konularını içeren toplumsal farkındalık konusunda daha duyarlı olması, önemli bir bulgu şeklinde değerlendirilmiştir. Bu durum, düşük gelirli

öğrencilerin toplumsal yardımlaşma ve dayanışmanın önemini kavrama noktasında daha fazla deneyim kazanmaları ile açıklanabilir.

Toplumsal adalet algısının genel puanı açısından değerlendirildiğinde, gelir durumuna göre farklılaşmaların olduğu görülmektedir. Gelir düzeyi 10.000 TL ve üzeri olanların 2.500 ve altı gelir durumuna sahip olanlara göre 0,81 ortalama farkla ($SH=0,23$ $p=0,005$); 3.501-5.000 TL olanlara göre 0,65 ortalama farkla ($SH=0,22$ $p=0,03$) ve gelir durumu 5.001-10.000 TL olanlara göre ise 0,72 ortalama farkla anlamlı olduğu görülmektedir ($SH=0,25$ $p=0,037$). Gelir düzeyi daha düşük olanların yüksek olanlara göre adalet konusundaki algısının daha olumlu yönde farklılaşması, düşük gelir grubunda olanların yaşadıkları olumsuzluklar dolayısıyla adalet konusunda daha duyarlı olmaları ile açıklanabilir.

Öğrencilerin daha önce sosyal sorumluluk projesi dersi alıp almaması durumunu değerlendirmek için yapılan t-Testi sonuçlarında anlamlı bir fark görülmemiştir. Cinsiyete göre bakıldığında ise küresel vatandaşlık davranışının toplumsal farkındalık boyutunda 0,41 ortalama farkla ($F=18,44$; $t=3,18$; $p=0,002$) ve toplumsal adalet algısının eşitlik boyutunda 0,39 ortalama farkla ($F=16,82$; $t=3,54$; $p=0,001$) kadınlar erkeklere göre olumlu yönde farklılaşmaktadır.

Korelasyon tablosuna bakıldığında yaşın boyutlarla korelasyon göstermediği görülmektedir. Bu durum, yaşları birbirine oldukça yakın katılımcılarla ilişkili olduğunu düşündürmektedir. Cinsiyet açısından bakıldığında ise küresel vatandaşlık davranışının toplumsal farkındalık boyutunda ve toplumsal adalet algısının eşitlik boyutunda düşük düzeyde negatif korelasyon olduğu görülmektedir. Kadın katılımcıların belirtilen boyutlarda farklılaştığı ve daha yüksek puanlar elde ettiği göz önünde bulundurulduğunda elde edilen diğer bulgularla örtüşen bir sonuç olduğu söylenebilir (Tablo 5).

Tablo 5. Korelasyon Tablosu*

	Yaş	Cinsiyet	Eğitim	KVD Sosyal Projelere Katılım	KVD Küresel Vatandaşlık Bilinci	KVD Toplumsal Farkındalık	TAA Eşitlik	TAA Çeşitlilik
Cinsiyet	0,141							
Eğitim	-0,035	0,164**						
KVD Sosyal Projelere Katılım	-0,002	-0,032	0,045					
KVD Küresel Vatandaşlık Bilinci	0,071	-0,105	-0,116	0,228***				
KVD Toplumsal farkındalık	-0,017	-,248***	-0,186***	0,347***	0,300***			
TAA Eşitlik	0,137	-0,272***	-0,189*	0,314***	0,441***	0,595*		
TAA Çeşitlilik	0,11	0,142	-0,03	0,305***	0,377***	0,169*	0,166*	
TAA Yorumlama	-0,012	-0,013	-0,061	-0,032	0,108	0,123	0,185**	0,169*

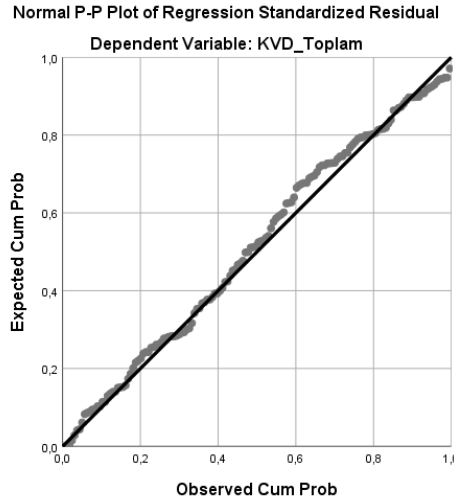
KVD: Küresel Vatandaşlık Davranışı

AA: Adalet Algısı

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Boyutlar arası korelasyonlarda elde edilen en yüksek değerlerin; toplumsal adalet algısının eşitlik boyutu ile küresel vatandaşlık davranışının küresel vatandaşlık bilinci ile toplumsal farkındalık arasında olduğu görülmektedir. Korelasyonun pozitif yönlü olması da göz önünde bulundurulduğunda eşitlik algısının küresel vatandaşlık bilinci ile toplumsal farkındalığın paralel bir şekilde artması beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir (Tablo 5).

Yapılan regresyon analizi sonucunda adalet algısının küresel vatandaşlık davranışını etkilediği görülmüştür ($R_2=177$; $\beta=0,428$; $t=9,49$; $p < 0,001$). Elde edilen regresyon grafiği aşağıda sunulmuştur.

Şekil 1. Regresyon Analizi

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada elde edilen bulguların genel olarak literatürle uyumlu olduğu söylenebilir. Günaydın (2019) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde küresel vatandaşlık davranışının alt boyutlarında cinsiyete göre farklılaşma bulunmamakla birlikte, Durmuş (2017) tarafından yapılan çalışmada adalet algısı küresel vatandaşlık davranışının alt boyutları arasında değerlendirilmiş ve adalet algısı cinsiyet değişkenine göre farklılaşmıştır. Bu sonuç (Durmuş, 2017), çalışmada elde edilen toplumsal adalet algısının cinsiyete göre farklılaşması bulgusuyla uyumluluk göstermektedir. Ayrıca küresel vatandaşlık davranışının alt boyutlarında cinsiyete göre farklılaşma yönündeki bulgular (Tarrant vd., 2011) da bu çalışmada elde edilen sonuçlarla örtüşmektedir.

Küresel vatandaşlık davranışının projelere katılım boyutundan elde edilen puanların düşük olması, bu konuda verilmesi gereken eğitimin ilkokuldan başlayarak düzenlenmesi kapsamında değerlendirilebilir (Çolak vd., 2019). Küresel vatandaşlık davranışı, küresel eşitlik ve adaleti bütün toplumlar için savunma sorumluluğunu içermektedir. Bu bağlamda kişinin küresel vatandaşlık davranışı göstermesi inancından ve kültüründen vazgeçmesi şeklinde değerlendirilmemeli, insanlığı ilgilendiren ortak konularda sorumluluk almak şeklinde ele alınmalıdır. Böylelikle yoksulluk, iklim değişikliği, insan hakları ve küresel sağlık yönetimi gibi üst düzey meselelerde küresel vatandaşlık anlayışının daha etkin rol oynayacağı da belirtilmektedir (Kan, 2009; Sperandio, 2010; Özden ve Erbay, 2018). Ulaşım ve iletişim araçlarının geliştiği günümüz koşullarında bir hastalık etkeninin bir anda bütün dünyanın gündeminde yer alması küresel vatandaşlık davranışının önemi ve gerekliliği noktasında bir kanıt olarak değerlendirilebilir.

Sivil toplum kuruluşlarına üye olmanın ve yurt dışı eğitim programlarının da öğrencilerin küresel vatandaşlık davranışını arttırabileceği yönünde kanıtlar bulunmaktadır (Tarrant vd., 2011; Çermik, 2015). Ailenin ve öğretmenin de küresel vatandaşlık davranışının artması üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir (Çermik, 2015; Balbağ ve Türkcan, 2017).

Küresel vatandaşlık dünyayı görebilme ve anlayabilmeye ilişkin olup, sorunların çözümüne etkin rol oynamayı gerektirmektedir. Bu noktada küresel vatandaşlık davranışı; eşit, adil ve sürdürülebilir bir dünya için yapılması gereken konuları içine almaktadır. Sürdürülebilir bir dünya için küresel vatandaşlık; sorumluluk alanları, değerleri ve sahip olunan hakları bakımından birçok sorunun çözümünde iş birliğini sağlamada önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda insanların kendilerini ifade edecekleri, sorunlara ilişkin fikir beyan edecekleri, ortak faaliyet alanları içerisinde birçok küresel meseleye çözüm üretebilecekleri inancına sahip olmaları gerekmektedir. Farklılıkların kabullenilmesi ve gelişebilmesi, adaletsizliklerin önüne geçilebilmesi, çevre felaketlerinin önlenmesi, insan hakları ihlallerinin önüne geçilebilmesi gibi çoğu konunun iş birliği içinde çözümlenebilmesine için de küresel vatandaşlık davranışı üzerinde önemle durulması gereken bir konu haline gelmektedir (Özden ve Erbay, 2018).

Bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, küresel vatandaşlık davranışının araştırma örneğini oluşturan sağlık hizmetleri alanında öğrenim görmekte olan üniversite öğrencileri tarafından genel olarak olumlu bir şekilde değerlendirildiğini söylemek mümkündür. Özellikle geleceğin sağlık çalışanlarının eşit ve adil hizmet sunmak noktasındaki rolleri düşünüldüğünde, bu tutumun mesleklerini icra etme fırsatına ulaştıklarında daha anlamlı olacağını söylemek mümkündür. Öğrencilerin geliştirdiği tutumun, eyleme geçmek (sosyal projelere katılım) noktasında hala geliştirilmesi gerektiği görülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen diğer bir bulgu ise düşük gelir grubunda olanların toplumsal farkındalık (insanlığın iyiliği için yapılması gerekenler) ve adalet algısı boyutlarında daha olumlu puanlar elde etmesi olmuştur. Olumlu yönde ve orta düzeyde ilişkili olan adalet algısı ile küresel vatandaşlık bilinci ve toplumsal farkındalık düzeyi de araştırma sonucunda elde edilen önemli bulgular arasındadır.

Sonuçta küresel vatandaşlık davranışı; eşit, adil ve sürdürülebilir bir dünya için yapılması gereken konuları içine almaktadır. Gelişen teknoloji ile birlikte başta çevre sorunları olmak üzere insanlığı olumsuz yönde etkileyen sorunlar insanlığın ortak sorunu haline gelmektedir. Bu noktada

küresel vatandaşlık davranışı önemli hale gelmektedir. Küresel vatandaşlık davranışının geliştirilmesi noktasında bu araştırma ve literatür bilgisi ışığında aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

- Eşitlik ve adalet anlayışının benimsenmesi,
- Çevre ve iklim değişikliği konusunda duyarlı bireyler yetiştirme,
- İnsan hakları gibi evrensel değerlerin benimsenmesi,
- Ailenin küresel vatandaşlık davranışı bilincine sahip olması,
- İlkokuldan başlayarak konunun eğitim süreçleri içinde yer alması,
- Sivil toplum kuruluşlarına üye olma,
- Başka bir ülkede kısa süreli de olsa eğitim amacıyla bulunulması.

Kısıtlılıklar ve Öneriler

Çalışmamızda, küresel vatandaşlık davranışını değerlendirmek noktasında özgün bir ölçek oluşturulmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla literatür bilgisi doğrultusunda oluşturulan ifadelerle oluşturulan boyutların bir bölümünün literatürde tam olarak karşılığının bulunamaması dolayısıyla karşılaştırmalarda kısıtlılık yaşanmıştır. Ayrıca çalışmamızın bir vakıf üniversitesinde, sağlık hizmetleri alanında öğrenim görmekte olan öğrencilerle sınırlı kalması, üniversite öğrencilerinin küresel vatandaşlık davranışı konusundaki eğilimleri konusunda genel bir değerlendirme yapılamamasına neden olmuştur. Bu noktada aynı değişkenler konusunda sağlık çalışanlarının da görüşlerinin alınmasının önemli olacağı düşünülmektedir. Konunun başka araştırmacılar tarafından ele alınması önerilmekte, konuyla ilgili literatüre daha fazla katkı sağlanması önemli görülmektedir.

KAYNAKÇA

Balbağ, N. L. (2016). İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Bağlamında Öğrenci ve Öğretmenlerin Küresel Vatandaşlık Algıları. (Doktora Tezi). *YÖK Ulusal Tez Merkezi*, 438240.

Balbağ, N. L. & Türkcan, B. (2017). İlkokul 4. Sınıf öğrenci ve Öğretmenlerinin Küresel Vatandaşlık Algıları. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry* 8(2), 216-249.

Burrows, D. (2004). World Citizenship. Paper Presented at the American Council on Education Regional Conference on New Directions in International Education, Beloit, Wisconsin. Erişim adresi: <https://www.beloit.edu/oie/assets/Burrows.pdf>. Erişim tarihi: 15.01.2019.

- Çermik, F. (2015). Sosyal Girişimcilik, Küresel Vatandaşlık ve Çevre Davranışı Arasındaki İlişki: Yapısal Eşitlik Modellemesi. (Doktora Tezi). *YÖK Ulusal Tez Merkezi*, 394783.
- Çolak, K. (2015). Sosyal Bilgiler ile Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Derslerinde Küresel Vatandaşlık Eğitimi. (Doktora Tezi). *YÖK Ulusal Tez Merkezi*, 412439.
- Çolak, K., Kabapınar, Y. & Öztürk, C. (2019). Sosyal Bilgiler Derslerini Veren Öğretmenlerin Küresel Vatandaşlığa ve Küresel Vatandaşlık Eğitimine Bakışları. *Eğitim ve Bilim* 44, 197.
- Durmuş, G. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Küresel Vatandaşlık ve Çokkültürlü Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). *YÖK Ulusal Tez Merkezi*, 477551.
- Günaydın, H. (2019). Okul Yöneticilerinin Küresel Vatandaşlık Tutumlarının İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). *YÖK Ulusal Tez Merkezi*, 563430.
- Kan, Ç. (2009). Sosyal Bilgiler Eğitiminde Küresel Vatandaşlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 26(26), 25-30.
- Özden, M. & Erbay, E. R. (2018). Küresel Vatandaşlık: Belirsizlik Mi, Fırsat Mı? *Social Sciences Research Journal* 7(4), 76-81.
- Sperandio, J., Grudzinski-Hall, M. & Stewart-Gambino H. (2010). Developing an Undergraduate Global Citizenship Program: Challenges of Definition and Assessment. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education* 22(1), 12-22.
- Tarrant, M. A., Stoner, L., Borrie, W. T., Gerard, K., Moore, R. L. & Moore, A. (2011). Educational Travel and Global Citizenship. *Journal of Leisure Research* 43(3), 403-426.